

MUHASEBE MESLEĞİNİNİTERCİH EDİLMESİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ÇALIŞMASI: KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Arş. Gör.Hilmi Erdoğan YAYLA*
Arş. Gör.Ekrem CENGİZ**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı muhasebe mesleğinin seçiminde rol oynayan kişisel etkenleri ve mesleğin kendi özelliğinden kaynaklanan faktörleri belirlemek ve muhasebe mesleğinin seçiminde etkili olan demografik değişkenleri ortaya koymaktır. Bu amaçla Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde muhasebe ağırlıklı ders alan İşletme, Maliye ve İktisat bölümü öğrencilerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle 400 kişi belirlenmiş ve yüz yüze görüşme yöntemiyle bir anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ANOVA ve regresyon analizlerinden yararlanılmış olup bu yapı itibarıyla araştırma hem tanımlayıcı hem de neden sonuç ilişkisi araştırıcı mahiyettedir. Çalışmanın sonucunda muhasebe mesleği seçiminde kişilik özellikleri ve anne eğitim düzeyi demografik değişkenleri hariç diğer demografik değişkenlerin önemli etkenler olduğu bulunmuştur. Ayrıca muhasebe meslek seçiminde kişisel etkenlerden "mesleğin kendi tercihi olması", "aile ve çevrenin etkisi", "mesleğin ilgi çekici olduğu inancı" etkili olan faktörlerdir. Mesleğe bağlı etkenlerden ise "kazançlı bir meslek olması", "geniş iş olanakları" değişkenleri önemli faktörler olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mesleği, Meslek Seçimi

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the personal factors and profession related factors which effect choosing accounting profession and beside this to fix demographic ingredients that influence selection accounting career. With using simple random sampling and face to face interview method, 400 student were chosen from Faculty of Economic and Administrative Sciences (Department of Business Administration, Department of Economics and Department of Finance) in Karadeniz Technical University and a questionnaire was conducted from them. Obtaining data were analyzed by SPSS programme. Because of using ANOVA and regression, this research is descriptive and inferential structure. Demographic variables except for personel characteristics and mother education level, were found considerable effect on choosing of accounting profession. In addition to this, it was found that from personel factors; "profession is his/her own choice", "influence of family and environment", "the belief that accounting profession is interesting" and from profession related factors; "to be profitable job", "broad job possibility" are important factors to preference of accounting profession.

Key Words: Accounting Profession, Profession Choice

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Giresun İ.İ.B.F., İşletme Bölümü Araştırma Görevlisi, hey@ktu.edu.tr

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Giresun İ.İ.B.F., İşletme Bölümü Araştırma Görevlisi, ekremcen@ktu.edu.tr

1. GİRİŞ

Meslek seçimi insan hayatının en önemli dönüm noktalarından birisi olup bireylerin yaşam tarzını belirleme konusunda diğer kişisel ve sosyal faktörlere oranla daha fazla etkilidir. Bu noktada kişilerin mesleki tercihlerinde isabetli kararlar vermeleri gerekmektedir. Kendi beklentilerine uygun meslek seçen kişilerin yaşamlarını daha olumlu koşullar altında sürdürmekte olduğu bilinmektedir.

Günümüzde bazı meslekler, özellikle eğitimini halen sürdürmekte olan gençlerin ilgisini çekmektedir. İstihdam koşullarına bağlı olarak gençlerin ilgisini çeken bu meslek dallarına olan talep diğer mesleklere göre daha fazla yoğunlaşmaya tanık olmaktadır. Son yıllarda muhasebe mesleği de talep yoğunlaşmasına tanık olan meslek dallarından birisidir. Özellikle küresel ekonominin muhasebe bilgisine gün geçtikçe daha fazla ihtiyaç duymasına bağlı olarak muhasebe mesleğinde yeni istihdam alanları oluşmuş ve mevcut olan alanlarda da istihdam edilen kişi sayısı yetersiz kalmıştır

Muhasebe mesleği, kamusal sorumluluklara ve bireylerin yoğun mesleki tercihlerine bağlı olarak, icra edilmesi için yüksek nitelikte bilgi ve ahlak düzeyi gerektirmektedir. Bu nedenle dünyanın birçok yerindeki muhasebe meslek kuruluşları kendi ülkelerinde faaliyet göstermek isteyen bireylere yönelik bir takım eğitim ve sınav sürecini gerekli kılmışlardır Ülkemizde de muhasebe mesleğini yürütme ehliyetine sahip olabilmek için, kanuni gereklilik olarak, ilgili eğitim sürecini tamamladıktan sonra belirli sınavlarda başarı göstermek gerekmektedir.

Ülkemizde bireylerin muhasebe mesle-

ğine yönelik tutumları ve muhasebe mesleğini algılayışlarında etkili olan faktörlere yönelik çalışmaların yapılması hem akademik hem de piyasa çalışanları açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır. Özellikle de geleceğin meslek adayı olan üniversite öğrencisi gençlerin muhasebe mesleğine yönelik tutumları mesleğin geleceğini planlayanlar için bir karar kriteri olarak önemlidir.

Araştırmanın kapsamı genel olarak bölümler halinde şu şekildedir. Birinci bölümde konuya giriş yapılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde kavram olarak muhasebe mesleği tanımlanmış, üçüncü bölümünde muhasebe mesleğinin tarihsel gelişimi açıklanmış, dördüncü bölümünde Türkiye'deki muhasebe mesleğinin durumu ve meslek mensuplarının çalışma alanları ele alınmış, beşinci bölümünde Türkiye'de muhasebe mesleğine ilişkin yönelimlere değinilmiş, altıncı bölümünde ise muhasebe mesleğinin eğitim ve kapsamı Türkiye örneği için incelenmiştir. Son olarak ta yedinci bölümde muhasebe mesleğinin seçiminde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İ.İ.B.F.) öğrencileri üzerinde bir alan araştırması yapılmıştır

2. Kavram Olarak Muhasebe Mesleği

Literatürde farklı yaklaşımların bulunmasıyla birlikte Türk Dil Kurumu'nun tanımıyla meslek, bir kimsenin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iştir¹. Daha genel bir ifade ile meslek, bir kişinin hayatını kazanmak için seçerek kendini verdiği iş ya da düşünce alanı veya üretimde verim sağlamak amacıyla çalışan ve bu sayede yaşama ihtiyacına yardım edecek kazancı sağlayan bir alanda iş yapmanın somut şekli olarak tanımlanmaktadır². Ancak yapılan

1 Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/TDKSOZLUK/SOZBUL.ASP?kelime=meslek>, 10.04.2005.

2 Otlu, Fikret, "Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakının Yeri ve Önemi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl 1999, Sayı.4, s.126.

her iş genel geçer olarak meslek kabul edilmemektedir. Bir faaliyetin meslek olarak nitelendirilebilmesi için gerekli bazı özellikleri taşıması gerekmektedir³. Bunlar:

- Karmaşık ve sürekli gelişen bir bilgi yapısını içermesi,
- Uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargı kullanılması,
- Toplum yararına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşımasıdır

Muhasebe mesleği bu özelliklerin tümünü bünyesinde taşımaktadır. Meslek mensupları karşılaştıkları sorunlara çözüm yolları ararken muhasebenin temel kavramları ve ilkelerinden hareketle mesleki yargılarını kullanmalarının yanında, gelişen ve değişen kapsam ve niteliklerine uygun bir şekilde çağın işletmecilik anlayışı ile ekonomik ve sosyal gerekçelerine uygun bilgi üretimi gerçekleştirmektedirler. Ayrıca muhasebe teorisi ve uygulamasının yanında hukuk, iktisat, maliye ve teknoloji gibi alanlarda da bilgi sahibi uzman kişilere ihtiyaç duyulması muhasebe mesleğinin karmaşık bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, mesleğin kamu yararına yerine getirdiği faaliyet ve hizmetler nedeniyle meslek mensuplarının üstlendiği sorumluluklar açık bir şekilde görülmektedir⁴. Günümüzde muhasebecilik mesleği Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde doktorluk ve avukatlık gibi bir meslek niteliğini kazanmıştır ve mesleğin bu durumu, içinde buldukları toplumlar tarafından da kabul edilmiştir⁵.

Meslekler yapılan işin niteliğine ve işin yapılması için gerekli olan eğitime göre ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda meslekler; uzmanlık kökenli meslekler (Professions) ve beceri kökenli meslekler (Vocations) olarak iki temelde sınıflandırılabilir. Muhasebe mesleği gerek icra edilebilmesi için ihtiyaç duyulan eğitimle gerekse de niteliği bakımından uzman meslekler arasında sınıflandırılmaktadır.

Genel olarak uzman muhasebeci, işletmelerin iktisadi, mali ve hukuki durumları ile vergiye ilişkin işlemlerini her şeyden önce muhasebe kurallarına uyarak, gerektiğinde bu konulardaki tarafsız görüşünü ilgililerin yararına sunan uzman kişi şeklinde tanımlanabilir⁶. Uzman kişi ibaresi meslek mensubunda bulunması gereken bazı özellikleri ifade eder⁷. Bunlar:

- Üniversite eğitimi ve uzmanlaşmış teknik bilgi birikimi,
- Toplumun çıkarlarını en üst düzeyde tutan bir anlayış,
- Mesleğe kabulü sağlayan mesleki niteliklere ilişkin standartlar,
- Otoritesi olan bir mesleki örgüte bağlı olma,
- Yasal sorumluluk ve mesleki kurallar,
- Kamu tarafından kabul edilmesidir.

3. Muhasebe Mesleğinin Tarihsel Gelişimi

Tarihi gelişimine bakıldığında şüphesiz

3 Akbulut, Yıldız, "Meslek Ahlak Kriterleri ve Muhasebe Mesleği Üzerine Bir Araştırma", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1, Sayı: 1, Nisan 1999, s.126 ve Marşap, Beyhan. "Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri", **Yaklaşım dergisi**, Sayı:37, Ocak 1996, s.119.

4 Daştan, Abdulkadir, "Meslek Ahlakı Kuralları ve Muhasebe Mesleğindeki Yeri", Karadeniz Teknik Üniversitesi, S.B.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Trabzon, 2001, s.33.

5 Koç Yalkın, Yüksel, **Genel Muhasebe**, Turhan Kitabevi, 12. Bası, Ankara, 2001, s.17

6 Daştan, a.g.e., s.35.

7 Ertaş, Fatih C. ve Karcioğlu, Reşat, "Profesyonel Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesinde Eğitim ve Deneyim İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:181, Eylül 1996, s.88.

muhasabe ilminin muhasabe mesleğinden daha eski olduğu görülmektedir. Muhasebe ilminin milattan 3000 sene öncelerine kadar Mısırlılar sonraları ise Finikeliler, Hindliler, Yunanlılar, Çinliler, Türkler ve Romalılar tarafından bilindiği tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu uygarlıklar arasında gelişen ticaret muhasabe uygulamalarının gelişmesine ve yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur⁸.

Çağdaş anlamda profesyonel muhasebecilik mesleği ilk olarak 18. yüzyıldan itibaren İngiltere’de ve daha sonra da ABD, Almanya, Fransa, Hollanda ve İsviçre gibi gelişmiş batı ülkelerinde örgütlü bir şekilde ortaya çıkmıştır⁹.

Günümüzde ruhsatlı muhasebecilik anlamında ifade edilen muhasabe mesleğine ilişkin ilk yasal düzenleme İngiltere’de yapılmıştır. Söz konusu yasal düzenleme, 1870 yılında kurulan “Institute of Chartered Accountants” (Ruhsatlı Muhasebeciler Enstitüsü) adlı meslek örgütünün 1880 yılında “Royal Charter” (Kraliyet Ruhsatı) ile resmen kabul edilmesi sonucu gerçekleşmiştir. Diğer ülkeler de bu oluşumu takip etmiş, Fransa 1881, ABD 1886, Hollanda 1895 ve Almanya 1899 yılında benzer mesleki kuruluşları oluşturmuştur¹⁰.

Ülkemizde Cumhuriyet öncesi muhasabe mesleği devlet uygulamaları ile sınırlı kalmışken 1926-1960 yılları arasında özellikle Alman akademisyenlerin etkisi ile muhasabe kuram ve uygulamalarında önemli mesafe kat edilmiştir¹¹. Ancak profesyonel muhasebeciliğe geçiş 1980’li yıllarla beraber mümkün olmuştur.

Muhasebe mesleği özellikle Birinci Dünya Savaşı’nın ardından hızla gelişim sağlamış ve son yüz yılda küresel ekonominin gelişimine bağlı olarak uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Günümüzde muhasabe mesleğinin dünyadaki en üst kurumu, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, IFAC (International Federation of Accountants)’tır. 118 ülkeden 159 kuruluş IFAC’ın üyesidir. IFAC dünya muhasebecilerinin yüksek kalitede hizmet vermelerini destekleyerek, kamu yararını korumak amacıyla faaliyet göstermektedir¹². Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği IFAC’a kurucu üye olarak katılmış ve TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) 1995 yılında IFAC’ın üyesi olmuştur¹³.

4. Türkiye’de Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Çalışma Alanları

Türkiye’de uzun ve köklü bir geçmişe sahip olan muhasabe mesleği, 1989 yılında kabul edilen 3568 Sayılı “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik” Kanununun hayata geçirilmesi ile konusunda eğitim almış uzman kişiler tarafından yürütülmeye başlanmıştır. İlgili yasal düzenleme yapılmadan önce mesleki uzmanlığa sahip olmayan kişilerin mesleği icra etmesi için hiçbir yasal zorunluluk aranmazken Kanunun kabul edilmesinin ardından meslek mensuplarının belirli eğitim aşamalarından geçirilmesi gerekli görülmüştür. Bu Kanunla muhasabe mesleği tam anlamıyla uzmanlaşmayı gerektirmiştir. Bugün Türkiye’de Serbest Muhasebeci Mali

8 Pur, Hüseyin, “Muhasebe Mesleği ve Kuralları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, sayı:95, Temmuz 1989, s.32.

9 Daştan, a.g.e., s.34.

10 Pur, Hüseyin Perviz, “Çağlar Boyunca Muhasebe Mesleğinde Statü ve İşlev Değişimleri, Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konumlarından Geleceğe Bakış, Türmob Yayınları, No:23, 1995, s.106.

11 Yalkın,a.g.e., s.11.

12 TÜRMOB, “IFAC”, <http://www.turmob.org.tr/web/uluslararasi/IFAC.doc>, 10.04.2005.

13 Güvemli, Oktay, **Muhasebe Tarihi**, 4.Cilt, Avciol Basım, 2001, İstanbul, s.594.

Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler TÜRMOB çatısı altında bir araya gelerek mesleki birlikliklerinin gerekliliği olan teşkilatlanmayı da tamamlamışlardır.

İlgili 3568 Sayılı Kanuna göre muhasebe meslek mensupları üç gruba ayrılmıştır Bunlar:

- a) Serbest Muhasebecilik (SM)
- b) Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM)
- c) Yeminli Mali Müşavirlik (YMMM)

3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun özünü teşkil eden 2. madde, mesleğin konusunu yani meslek mensuplarının çalışma alanlarını kapsamaktadır Bu maddedeki düzenlemeye göre; Serbest Muhasebeciler muhasebenin vergilendirmeye hazırlık sürecinde mali tabloları ve vergi beyannamelerini hazırlayacak, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler, mali tabloların ve vergi beyannamelerinin hazırlanması yanında planlama, danışmanlık ve denetim faaliyetlerini yerine getirecekler, Yeminli Mali Müşavirler ise Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin çalışma alanına giren, defter tutma, mali tabloların ve vergi beyannamelerinin hazırlanması ve diğer belgelerin düzenlenmesi dışında kalan planlama, danışmanlık ve denetim faaliyetlerinin yerine getirilmesi yanında tasdik faaliyetlerini de icra edebileceklerdir¹⁴.

Bu açıklamalar paralelinde meslek mensuplarının çalışma alanları şu dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar;

- a. Mali tabloların ve vergi beyannamelerinin hazırlanması

- b. Planlama ve müşavirlik,
- c. Denetim,
- d. Tasdiktir.

5. Meslek Seçimi ve Türkiye'de Muhasebe Mesleğine İlişkin Yönelimler

Meslek seçimi karmaşık bir davranıştır. Bu davranışın oluşup gelişmesinde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo-ekonomik etkenler ve cinsiyet gibi demografik faktörler etkili olmaktadır. Meslek seçimi kararının yönünü belirlemede etkili olan değişkenler aşağıdaki gibi sıralanabilir¹⁵.

- Yetenek,
- İlgili,
- Meslek değerleri,
- Yetkinlik beklentisi,
- Risk alma,
- Psikolojik ihtiyaçlar,
- Sosyo-ekonomik düzey,
- Aile ilişkileri,
- Cinsiyet.

Günümüzün ekonomik koşullarında meslek seçeneklerinin çoğalması ve bağlı olarak meslekte uzmanlaşmanın gerekliliği, mesleğe hazırlık sürecinin uzun vadede eğitimi gerektirmesi meslek seçimi sürecinin önemini arttırmakta ve bireyler için daha kritik bir karar haline gelmektedir. Bireyin aralarında seçim yapmak ve üstüne eğilmek zorunda olduğu meslekler geniş bir yelpaze göstermektedir. Tüm bunlar bireylerin kişisel şartlarına paralel olarak

14 Saban, Nihal, 3568 ve 4008 Sayılı Yasalar, Tebliğler ve Danıştay Kararları Ardından Meslek Mensupları, Mesleğin Konusu ve Sorumluluk, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:80, Mayıs 1995, s.106.

15 Kuzgun, Yıldız, **Meslek Danışmanlığı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000, s.25.

doğru ve gerçekçi seçim yapma zorunluluğunu artırmaktadır

Muhasebe mesleği dünyada olduğu gibi ülkemizde de gözde bir meslektir¹⁶. Muhasebe mesleği ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişimlerle birlikte artan oranda önem kazanmaya başlamış ve günümüzde toplum ve ticaret hayatı içinde oldukça etkili bir konuma gelmiştir¹⁷. Özellikle küresel ekonomik şartların getirdiği bir sonuç olarak insanlar daha çok kazandıran ve rahatlıkla iş bulabilecekleri mesleklere yönelmektedirler. Şüphesiz bu mesleklerin başında muhasebe gelmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde çok yaygın

iş olanağı tanıyan muhasebe mesleği, işletmeler için de bir gereklilik ve sonuç olarak istihdam sağlanması gereken bir meslek alanı olmuştur. Muhasebe mesleğinin bilgi yoğun olması nedeniyle cinsiyetler açısından meslek olarak tercih edilmesinde çok fazla engelleyici neden bulunmamaktadır. Oysa ki birçok meslek emek yoğun olması nedeniyle özellikle kadınlar tarafından tercih edilmemektedir. Buna karşılık, Tablo.1’de görüldüğü üzere Türkiye’deki Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ağırlıklı olarak erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların SM ve SMMM’ler toplamı içindeki yüzde payı diğer mesleklerdekine oranla çok daha düşüktür.

Tablo 1. Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Türkiye Geneline Cinsiyete Göre Dağılımı

KADIN				ERKEK			
SM		SMMM		SM		SMMM	
n	Toplam İçindeki %	n	Toplam İçindeki %	n	Toplam İçindeki %	n	Toplam İçindeki %
4659	7,7	5520	9,1	25063	41,3	25437	41,9

Kaynak: <http://www.turmob.org.tr/web/turmob/istatistikler/orta1.htm> (11.04.2005)

16 Zaif, Figen, “Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar”, **XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Kitabı**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Antalya, 19-23 Mayıs 2004, s. 59.

17 Akbulut, a.g.e., 1999, s.125.

6. Türkiye’de Muhasebe Mesleğine Yönelik Eğitim ve Kapsamı

Her faaliyet alanında olduğu gibi muhasebe sektöründe de yoğun bir rekabet ortamı yaşanmakta¹⁸ ve buna bağlı olarak nitelikli insan yetiştirme çabaları diğer mesleklerde olduğu gibi muhasebe meslek alanında da giderek önem kazanmaktadır¹⁹. Değişen ekonomik koşullar hem muhasebe eğitimi, hem eğitimi alan öğrenciler hem de eğitimi veren öğretim elemanları açısından içinde yaşanılacak dünyanın önceden tahmin edilmesi gereğini ifade eder. Bu durum her açıdan belirgin, tarafsız ve ekonomik bilgileri alacak, işleyecek, yorumlayacak ve bunlara göre karar alacak bireylerinde yetiştirilmesini gerekli kılar²⁰. Kalkınmış ülkelerde muhasebe eğitimini geliştirmeye yönelik yeni yapılanmaların odak noktasını tüketiciler yani muhasebe eğitimi alan öğrencileri istihdam edecek bireyler ve firmalar oluşturmaktadır. Akademik yaklaşımlar yerine tüketici yaklaşımıyla eğitime yön verilmekte ve yeni stratejiler geliştirilmektedir. Sistemin sağlıklı işleyişi öğrencilerin mesleği sevmelerine ve bu mesleği isteyerek seçmelerine bağlıdır²¹.

Ekonomilerin ve işletmelerin ihtiyaç duyduğu bilgi birikimi temel olarak yüksek öğretim kurumlarından sağlanmaktadır²². Gelece-

ğin muhasebecileri, muhasebe mesleği ile ilk kez staj ortamında tanışmaktadırlar. Uzman muhasebeci olabilmek için birçok ülke tarafından kabul edilen asgari koşullar şunlardır²³:

- Konu ile ilgili bir üniversite programının tamamlanması,
- Önceden belirlenmiş bir staj programının bitirilmesi,
- Staj sonrası mesleki yeterlilik başarısının sağlanması.

Muhasebe eğitiminde asıl amaç; finansal bilgileri kullanmak durumunda olanlara nasıl doğru ve güvenilir bir biçimde muhasebe bilgilerinin sunulması gerektiği konusunda ilgilileri eğitmek ve uygulamaları da buna göre yönlendirmektir²⁴.

Muhasebe eğitimi; muhasebe öncesi eğitim, meslek öncesi muhasebe eğitimi ve meslek içi eğitim olmak üzere üç aşamalı olarak değerlendirilebilir. Meslek kuruluşları tarafından düzenlenmekte olan seminer, sempozyum, kongre ve konferans gibi benzer bilimsel etkinliklerde bilgi aktarmak yoluyla Yüksek Öğretim Kurumları, meslek üyelerinin meslek yaşamlarında da eğitim işlevini yerine getirmektedir²⁵.

18 Ergun, Ülkü, “Muhasebe Mesleğinde Toplam Kalite Yönetiminin Gerekliliği”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1, Sayı:2, Haziran 1999, s.32.

19 Ertaş, Fatih C. ve Çevik, Osman, “Muhasebe Eğitiminde Öğrencilerin Dışadönüklük ve İçedönüklük Özelliklerinin Grup Çalışması Tercihine Etkisi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:3, Sayı:4, Aralık 2001, s.29.

20 Çelik, Orhan ve Gürdal, Kadir, “Muhasebe Eğitiminde Kalite Arayışları ve Akreditasyon (Eşdeğerleme) Standartları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1 Sayı:2, Haziran 1999, s.45.

21 Şengel, Salim, “Meslek Yüksek Okulları Muhasebe Programları Öğrenci Profili Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:4 Sayı:1, Mart 2002, s.123.

22 Gücenme, Ümit, “İki Yıllık Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe ve İşletme Finansmanı Eğitimi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:2 Nisan 1999, s.38.

23 Uzay, Şaban, “Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:25, Ocak 2005, s.71.

24 Akbulut, Yıldız, “Lisans Seviyesinde Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Öğretilmesine İlişkin Yaklaşımların Değerlendirilmesi”, Türkiye XVI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi, Belek-Antalya, 1997, s.3.

25 Sayın, Şevket, Yeğinboylu, Yasemin ve Tektüfekçi, Fatma, “Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F.’nde Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Muhasebe ve Finansman Eğitiminin Etkinliğinin Ölçülmesi ve Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:25, Ocak 2005, s.90.

Türkiye’de muhasebe eğitimi yoğun olarak üniversiteler tarafında verilmekte olup, üniversitelerimizdeki mevcut muhasebe eğitiminin yeterliliği ve etkinliği sıkça sorgulanmaktadır²⁶. 3568 sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik, Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu gereğince; Hukuk, İktisat, Maliye, İşletme, Muhasebe, Bankacılık, Kamu yönetimi, İktisadi ve İdari Bilimler ve Siyasal Bilimler dallarında eğitim veren fakülteler, bu bölümlerle denkliği yüksek öğretim kurumunca tasdik edilmiş yabancı yüksek öğretim kurumları, ve bu adı geçen bölümlerde yüksek lisans eğitimi veren fakültelerden mezun olan kişiler meslek adayı kabul edilmektedir.

7. ARAŞTIRMA

7.1. Araştırmanın Amacı

Muhasebe mesleği uluslararası ekonominin gelişimine bağlı olarak gün geçtikçe önemi artan ve işletmeler için vazgeçilmez öneme sahip bir meslek kolu niteliğini kazanmıştır. Bu nedenle ülkemizde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerine bağlı bölümlerde muhasebe mesleğine yönelik eğitimin ağırlığı hissedilir derecede artmaktadır. Diğer taraftan öğrencilerin eğitimi almakta oldukları muhasebe eğitiminin potansiyel olarak muhasebe mesleğinin seçiminde ne kadar rol oynadığı bir tartışma konusudur. İ.İ.B.F.’lerde verilen muhasebe eğitiminin yanında kişisel tercihlerin ve demografik etkenlerin de muhasebe mesleğinin seçiminde rol oynadığı bilinmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin muhasebe mesleği tercihlerinin altında yatan kişisel tercih sebepleri ve mesleğe bağlı faktörlerin önemini belirlemek ve muhasebe mesleğinin seçiminde etkili

olan demografik etkenleri ortaya koymaktır.

7.2. Literatür Taraması

Ülkemizde ve yurtdışı literatüründe bireylerin muhasebe mesleğine karşı tutumları ve muhasebe mesleğine yönelik eğitimler ile ilgili olarak daha önce bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan Erol ve Atmaca (2004), meslek yüksek okullarındaki muhasebe eğitimi alan öğrencilerin iş dünyasında muhasebe mesleğinde çalışmaya karşı tutumlarını incelemiş ve öğrencilerin muhasebe mesleğine karşı tutumlarının olumlu yönde olduğunu saptamışlardır. Güçlü (2003), meslek yüksek okulu muhasebe bölümüne kaydolun öğrencilere yönelik yaptığı anketin sonucu olarak öğrencilerin %53.3’lük bir kesimin iş bulmak için bu bölümü seçtiğini raporlamıştır. Doğan ve Çürükçü (2001), üniversitelerdeki muhasebe ders içeriklerinin verilme düzeyine yönelik yaptıkları çalışmada hızla değişen dünyaya nazaran ülkemizde üniversite öğrencilerine yönelik muhasebe eğitiminde yeterince çağdaş yöntem ve tekniklerden yararlanılmadığını ortaya koymuşlardır. Uzay (2005), muhasebe meslek stajyerlerinin sorunlarına yönelik olarak yaptığı çalışmada adayların staja başlamadan önceki eğitim sürecinin ne denli önem kazandığını saptamış ve bu süreçte gerekli mesleki değerlerin kavranması durumunda ülkemizde muhasebe mesleğinin geleceğinin önemli derecede etkileneceğini belirtmiştir. Bayazıtlı ve Çelik (2003), Yükseköğretim sisteminin lisans düzeylerinde verilen muhasebe eğitiminin ne ölçüde etkin olduğunu saptamak amacıyla oluşturdukları modelde fakülte ve bölümler düzeyinde üniversitelerimizin sorunları bulunduğunu saptamışlar ve bu sorunlardan en önemlisinin kaynak kullanımında etkin olamaması olduğunu belirtmişlerdir. Bebbington vd. (1997), iki İskoç Üniversitesinin muhasebe

26 Doğan, Zeki ve Çürük, Turgut, “Üniversitelerde Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyi ve Belirlenme Şeklinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:9, Ocak 2001, s.41.

bölmelerinde öğrenimlerini sürdürmekte olan öğrencilerin muhasebe mesleğine yönelimlerine ilişkin yaptıkları çalışmada bu öğrencilerin lisans derecesi olarak muhasebeyi tercih etmelerinin ve kariyer seçiminde muhasebe mesleğine öncelik tanımlarının sebeplerini araştırmışlardır. Çalışmanın sonucu olarak muhasebe mesleğinin sunduğu kariyer fırsatları ve mali olanakların öğrencilerin muhasebe mesleğine yöneliminde etkili olduğu raporlanmıştır.

7.3. Araştırmanın Metodolojisi

7.3.1. Araştırmanın Ön Çalışması

Araştırma anketi Bebbington vd.'nin (1997) ilgili çalışmasından uyarlanmış olup örnek kütleye uygunluğu (geçerlilik ve güvenilirliği) bir ön çalışma ile test edilmiştir. Ön çalışma amacıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme, İktisat ve Maliye bölümü öğrencilerinden elde edilen örneklem çerçevesinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile 30 öğrenci belirlenmiş ve bunlara oluşturulan anket uygulanmıştır.

İçerik geçerliliğini sağlamak amacıyla bu konuda uzman olan akademisyen ve özel sektör temsilcileri ile görüşülmüştür. Elde edilen neticede anketteki bazı soruların yanlış anlaşılmaya veya birden fazla manaya sebep vermesi muhtemel olduğundan üzerinde bazı eklemeler ve değişiklikler yapılarak anket düzeltilmiştir. Her ne kadar iç tutarlılık bir güvenilirlik analizi olarak gösterilse de daha çok araştırmanın yapısal geçerliliği ile ilgili olmasından dolayı bu çalışmada iç tutarlılığın yapısal geçerliliği ölçtüğü kabul edilmiştir. İç tutarlılığı ölçmek amacıyla "Cronbach Alpha" testi kullanılmıştır. Bu testin sonucunda ölçeğin alpha değeri 87,921 çıkmış olup bu değer Cronbach Alpha testi için gerekli olan minimum değer 0,70'den yüksektir. Kişisel tercih sebepleri ve mesleğe bağlı faktör-

lerin her birisinin Cronbach Alpha değerleri de 0,70'den yüksek bulunmuştur.

Güvenirlilik ölçmelerin tekrarlanması halinde ortaya çıkan tutarlı sonuçlardır²⁷. İki hafta sonra seçilen öğrencilere aynı anket tekrar uygulanmıştır. Test – öntest biçiminde yapılan bu güvenilirlik çalışmasında, her iki testin sonucu da birbirine yakın sonuçlar vermiştir (Korelasyon analizi). Güvenirlilik analizinin alternatif form ve ikiye bölme yöntemleri ile test edilmesi amacıyla anket formunun soruları farklı ifadelerle çoğaltılarak anketin çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Anket sorularına daha önce seçilen öğrenciler tarafından alınmasının olumsuz etkisinin giderilmesi amacıyla tekrar basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle farklı 30 öğrenci belirlenmiştir. Aynı olguyu ölçen farklı soru cümlelerine verilen cevapların uyumları incelenmiş ve sonuç tutarlı çıkmıştır. Dolayısıyla alternatif form ve ikiye bölme güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bu neticelere bağlı olarak araştırma ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğuna kanaat getirilmiş ve sonraki aşamalara geçilmiştir.

7.3.2. Araştırma Örnekleminin Oluşturulması

Araştırmanın evreni Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F.'nin muhasebe eğitimi ağırlıklı bölümleri olan İşletme, İktisat ve Maliye bölümlerinde eğitimlerine devam etmekte olan öğrencilerdir. Örnekleme çerçevesi Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından alınan öğrenci isim ve numara listesi aracılığıyla belirlenmiştir. 11.04.2005 tarihi itibarıyla örneklem çerçevesine İşletme, İktisat ve Maliye öğrencilerinden toplam 4723 öğrenci dahil edilmiştir. Örnek kütle bilgisayar programı aracılığıyla basit tesadüfi örnekleme yöntemi

27 Nakip, Mahir, Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s.123.

kullanılarak belirlenmiştir. Bu çalışma için gerekli örnek sayısının belirlenmesinde $[n=\pi(1-\pi) / (e/Z)^2]$ şeklinde geliştirilen ve yaygın olarak kullanılan formülden yararlanılarak örnek sayısı tespit edilmiştir. Standart hata (e) 0.05 olarak, standart sapma (Z) 0.95 güven aralığı olarak belirlenmiş olup, π ve $(1-\pi)$ 'nin hesaplanmasında en yüksek varyans değeri olarak 0,5 kabul edilmiştir. Sonuç olarak 384 değeri bulunmuştur ve bu nedenle örnek kütle sayısı 400 olarak belirlenmiştir. Araştırmada ihtimalli örnekleme metodu kullanıldığı için bulunan sonuçlar ana kütleyle genellenebilecektir.

7.3.3. Veri ve Bilgi Toplama Yöntem ve Aracı

Araştırmanın veri ve bilgilerine ulaşmada meydana gelebilecek araç etkisini ortadan kaldırmak amacıyla yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anketörlerin uygulama esnasında sebep olabileceği olumsuz etkileri yok etmek için anket araştırmacıların kendileri tarafından bizzat uygulanmıştır.

Araştırma anketi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anketi cevaplayanların demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve ayrıca bu bölümün sonunda araştırmanın asıl amacı olan muhasebe mesleğinin bireylerin meslek seçiminde önceliğine yönelik bir soru

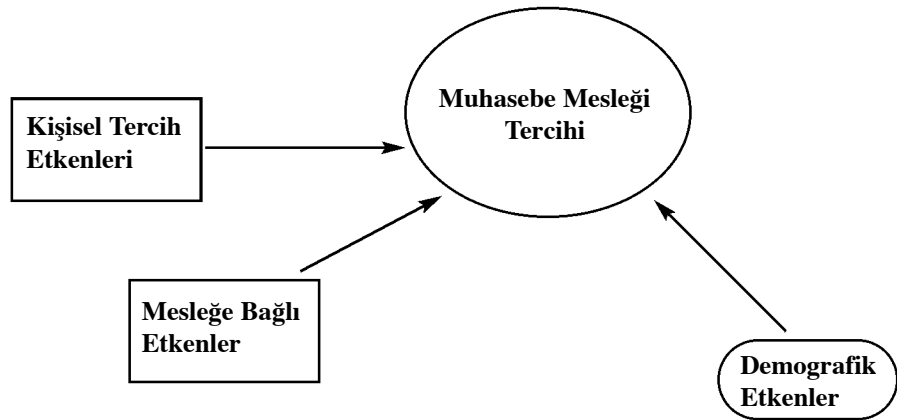
sorulmuştur. İkinci bölümde bireylerin muhasebe mesleğini seçmelerinde etken olduğu düşünülen kişisel tercih sebeplerine ait beş soru yöneltilmiştir. Üçüncü bölümde ise bireylerin muhasebe mesleğini seçmelerinde etken olduğu düşünülen mesleğe bağlı faktörleri içeren dört sorunun cevaplanması istenmiştir. Anketin bütünü tek sayfa halinde cevaplayıcılara sunulmuştur.

7.3.4. Araştırmanın Kısıtları

Diğer birçok araştırmada olduğu gibi yapılan bu araştırmada da zaman ve maliyet kısıtları mevcuttur. Anket Türkiye'deki diğer Üniversitelerin ilgili bölümlerinde de uygulanarak Türkiye örneğine genellenmek istenmesine rağmen bahsedilen maliyet ve zaman kısıtlarından dolayı araştırma 04.02.2005 ile 15.04.2005 tarihleri arasında sadece Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme, İktisat ve maliye bölümü öğrencilerine uygulanmıştır.

7.3.5. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ankete katılan öğrencilere ait kişisel tercih etkenleri ve mesleğe bağlı faktörlerin bu öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih önceliğindeki yeri ve önemi aşağıdaki model aracılığıyla ölçülmeye çalışılacaktır. Bu araştırma modeli hem tanımlayıcı hem de neden sonuç ilişkisini açıklamaya yönelik bir çalışmadır.

Şekil 1. Muhasebe Mesleği Tercih Modeli

7.3.6. Araştırmanın Değişkenleri ve Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak cevaplayıcıların muhasebe meslek seçimindeki önceliklerinin demografik değişkenlere göre ne gibi bir anlamlı farklılık gösterdikleri tek yönlü varyans (ANOVA) analizi vasıtasıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda demografik değişkenlerin alt gruplarında anlamlı farklılıklar bulunanlara Post-Hoc testleri (Homojen gruplarda Scheffe, homojen olmayan gruplarda Dunnett's C) uygulanarak farkın hangi alt gruplar arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu analizde muhasebe mesleği seçim önceliği faktörü bağımlı değişkeni, demografik değişkenlerde bağımsız değişkenleri temsil etmektedir. Muhasebe mesleği seçim önceliği faktörünü (bağımlı değişken) etkileyen kişisel tercih ve mesleğe bağlı etkenleri (bağımsız değişkenler) belirlemek ve bunların önem derecesini ortaya koymak amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

Çalışmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Verilerin bilgisayara girilmesinde ve analizinde SPSS 13 programı kullanılmıştır.

7.3.7. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada genel olarak aşağıdaki iki hipotez test edilmiştir.

H₁: Ankete katılanların gelecekte meslek olarak muhasebeyi seçmelerine yönelik öncelikleri bireylerin demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Ankete katılanların gelecekte meslek olarak muhasebeyi seçmelerine yönelik öncelikleri bireylerin kişisel tercih faktörleri ve mesleğe bağlı etkenler tarafından belirlenmektedir.

7.4. Araştırmanın Bulguları ve Yorum

Araştırma anketine cevap veren öğrencilerin demografik yapıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

BÖLÜM	N	%	CİNSİYET	N	%	BABA MESLEĞİ	N	%
İşletme	157	39,2	Kız Erkek	203 197	50,7 49,3	Muhasebeci Çiftçi Memur İşçi Emekli Serbest Çalışmıyor Diğer	4	1,0
İktisat	83	20,8					20	5,0
Maliye	160	40,0					68	17,0
BÜYÜME ORTAMI	N	%	BABA EĞİTİM DÜZEYİ	N	%		56	14,0
Köy İlçe İl Metropol	52 106 164 78	13,0 26,5 41,0 19,5	Okur Yazar Değil Okur-Yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisanüstü	4 8 114 60 105 101 8	1,0 2,0 28,4 15,0 26,3 25,3 2,0		105	26,3
							65	16,3
							4	1,0
							78	19,4
KİŞİLİK ÖZELLİĞİ	N	%	ANNE EĞİTİM DÜZEYİ	N	%		ANNE MESLEĞİ	N
Agresif Bencil Otoriter Duygusal Utangaç	66 8 136 126 64	16,5 2,0 34,0 31,5 16,0	Okur Yazar Değil Okur-Yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisanüstü	44 21 186 48 61 40 0	11,0 5,2 46,5 12,0 15,3 10,0 0,0	Muhasebeci Çiftçi Memur İşçi Emekli Sebrest Ev hanımı Diğer	0	0
							0	0
							12	3,0
							16	4,0
							12	3,0
							8	2,0
336	84,0							
16	4,0							

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu il genelinde yaşamakta (%41,0), büyük bir kısmı kendini otoriter ve duygusal olarak (%34,0, %31,5) tanımlamaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun baba mesleği emekli (%26,3) ve anne mesleği ev ha-

nımıdır (%70). Bulgulardan dikkat çekici ve en önemli olanı gerek babaların gerekse de annelerin eğitim seviyelerinin çok düşük olmasıdır. Baba ve anne eğitim düzeyleri sırasıyla en çok ilkokul (%28,4, %46,5) düzeyinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 3. Muhasebe Mesleği Seçim Önceliği, Kişisel Tercih ve Mesleğe Bağlı Etkenlere Ait Sorulara Verilen Cevaplar

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Likert Ortalaması
	1	2	3	4	5	
T. Muhasebe Mesleği Tercih önceliği						
T1. Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır.	%19,3	%17,3	%13,3	%20,0	%30,3	3,25
K. Kişisel tercih etkenleri						
K1. Muhasebe mesleği kendi tercihimdir.	%11,3	%19,3	%21,3	%33,3	%15,0	3,22
K2. Muhasebe mesleğinin ilgi çekici olduğunu düşünüyorum.	%8,0	%22,5	%18,0	%36,5	%15,0	3,28
K3. Muhasebe mesleğinin kişisel özelliklerime en uygun meslek olduğuna inanıyorum.	%11,0	%23,5	%22,3	%24,3	%19,0	3,17
K4. Muhasebe mesleğini tercih etmemin en önemli nedeni aile ve çevremın etkisidir.	%17,3	%27,5	%5,0	%26,5	%24,3	3,13
K5. Muhasebe mesleğini tercih etmemin en önemli nedeni kariyer danışmanlarının tavsiyesidir	%15,3	%30,5	%6,0	%33,3	%15,0	3,02
M. Mesleğin kendi özelliklerine bağlı etkenler						
M1. Muhasebe mesleğinin bana yeterli bir sosyal statü ve prestij sağlayacağına inanıyorum.	%8,3	%16,5	%19,0	%38,3	%18,0	3,41
M2. Muhasebe mesleğinin maddi anlamda kazançlı bir meslek olduğunu düşünüyorum.	%5,3	%20,0	%18,3	%43,5	%13,0	3,39
M3. Muhasebe mesleğinin diğer kariyer seçeneklerine göre daha fazla iş güvencesi sağlayacağını düşünüyorum.	%6,0	%18,3	%28,8	%33,0	%14,0	3,31
M4. Muhasebenin mesleki bilgi ve tecrübesine sahip olunması durumunda geniş iş olanakları olduğuna inanıyorum.	%11,3	%18,3	%5,0	%38,5	%27,0	3,52

Tablo 3'teki verilere göre ankete katılan öğrencilerin gelecekte muhasebe mesleğinin ilk tercihleri olması konusunda olumlu (%50,3) yaklaşımları anlaşılmaktadır

Tablo 4. Bölüm demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
İşletme	2,89	97,511	2	48,755	23,634	0,000
İktisat	2,77					
Maliye	3,85					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” önermesine verilen cevap bölüm demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir Maliye bölümü öğrencileri işletme fakültesi öğrencilerinden ve işletme fakültesi öğrencileri de iktisat fakültesi öğrencilerinden daha olumlu biçimde muhasebe mesleğine potansiyel olarak yönelmişlerdir.

Tablo 5. Cinsiyet demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Kız	3,02	21,389	1	21,389	9,510	0,002
Erkek	3,48					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap cinsiyet demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir Erkekler kızlara göre daha çok muhasebeye mesleğine yakın bulunmaktadırlar

Tablo 6. Baba mesleği demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Çifçi	4,60	95,773	8	11,972	5,703	0,000
Memur	3,12					
İşçi	3,57					
Emekli	2,84					
Serbest	3,46					
Çalışmıyor	2,00					
Diğer	2,76					
Muhasebeci	5,00					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap baba mesleği demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir Baba mesleği muhasebeci olanların muhasebe mesleğini gelecekte seçmeleri ihtimali diğer baba meslek gruplarına göre çok daha yüksektir. Ayrıca baba mesleği çifçi, işçi olanlarında gelecekte muhasebecilik mesleğini seçmeleri diğerlerine göre daha muhtemel görülmektedir.

Tablo 7. Anne mesleği demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Memur	4,00	49,577	7	7,082	3,203	0,003
İşçi	2,75					
Emekli	4,00					
Serbest	2,50					
Ev hanımı	3,64					
Diğer	2,67					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap anne mesleği demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sırasıyla annesi memur, emekli ve ev hanımı olanların gelecekte potansiyel olarak muhasebecilik mesleğini seçmeleri ihtimali daha yüksektir.

Tablo 8. Kişilik özellikleri demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Agresif	3,23	13,620	4	3,405	1,490	0,205
Bencil	2,00					
Otoriter	3,29					
Duygusal	3,32					
Utangaç	3,19					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap kişilik özellikleri demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 9. Büyüme ortamı demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Köy	3,62	53,671	3	17,890	8,211	0,000
İlçe	3,72					
Vilayet	2,88					
Metropol	3,25					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap büyüme ortamı demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerden ilçede büyüyenlerin ve daha sonrada köyde büyüyenlerin diğerlerine göre muhasebe mesleğine daha yakın oldukları söylenebilir.

Tablo 10. Baba eğitim düzeyi demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Okur yazar değil	2,00	46,449	6	7,742	3,497	0,002
Okur yazar	3,50					
İlkokul	3,39					
Ortaokul	3,80					
Lise	2,83					
Üniversite	3,24					
Lisansüstü	3,00					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap baba eğitim demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Babasının eğitim düzeyi sırasıyla ortaokul mezunu ve yalnızca okur yazar olanların muhasebe mesleğine bakış açıları daha olumludur.

Tablo 11. Anne eğitim düzeyi demografik değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

	Ortalama	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
Okur yazar değil	3,18	24,701	5	4,940	2,183	0,055
Okur yazar	2,95					
İlkokul	3,49					
Ortaokul	2,92					
Lise	2,93					
Üniversite	3,20					

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusuna verilen cevap anne mesleği demografik değişkeninin alt gruplarında 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” sorusunun ölçmeye çalıştığı muhasebe mesleği seçim önceliği faktörünün, kişisel tercih etkenleri ve mesleğin özelliklerine bağlı etkenler tarafından belirlenme derecelerini veren regresyon analizi sonuçları aşağıdaki gibi elde edilmiştir.

Tablo 12’deki **R**, bağımsız değişkenlerin (kişisel tercih etkenleri ve mesleğin özelliklerine bağlı etkenler) toplu olarak muhasebe mesleği seçim önceliği faktörü (T_1) üzerindeki regresyon katsayısı olup burada 0,933’dür. **R²**, bağımsız değişkenlerin, muhasebe mesleği seçim önceliği faktöründeki (bağımlı değişken) toplam varyansın yaklaşık yüzde kaçını birlikte açıkladıklarını gösteren determinasyon katsayısıdır ve burada % 87,1’dir Dolayısıyla bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni birlikte açıklama oranı yüksektir.

Tablo 12. Regresyon Analizi Sonucu

Model	R	R Square	Düzeltilmiş R ²	Tahminin Standart Hatası
1	0.933	0.871	0.868	0.550

Bağımsız Değişkenler: K1, K2, K3, K4, K5, M1, M2, M3, M4
Bağımlı Değişken: T1

Tablo 13. Regresyon Analizi Geçerliliğine İlişkin ANOVA Testi Sonucu

Model		Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	p
1	Regresyon	798.476	9	88.720	293.171	0.000
	Artık	118.022	390	0.303		
	Toplam	916.498	399			

Tablo 13’teki **F** ve **p** değerleri ise regresyon ve determinasyon katsayılarının anlamlılığını gösteren tek faktörlü varyans analizi sonuçlarıdır ve görüleceği gibi 0,05 anlamlılık düzeyinde geçerlidir

Tablo 14. Regresyon Analizine İlişkin Katsayılar

Model		Standardize Olmamış Katsayılar B	Standart Hata	Standardize Katsayılar (Beta β)	t	p
1	Sabit	-1.159	0.104		-11.162	0.000
	K1	0.313	0.042	0.256	7.419	0.000
	K2	0.312	0.037	0.247	8.475	0.000
	K3	2.745E-02	0.035	0.023	0.784	0.434
	K4	0.257	0.034	0.251	7.541	0.000
	K5	9.336E-03	0.038	0.008	0.247	0.805
	M1	5.144E-02	0.046	0.041	1.111	0.267
	M2	0.243	0.045	0.176	5.389	0.000
	M3	4.981E-02	0.040	0.036	1.246	0.213
	M4	8.404E-02	0.031	0.075	2.696	0.007

Tablo 14'deki **B** değerleri kısmi regresyon katsayılarını vermekte ve formüldeki değişkenlerin eğimlerini göstermektedir. **β** ise standardize edilmiş regresyon katsayıları olup, bağımlı değişkene ilişkin bağımsız değişkenlerin görece önem sıralarını yorumlamakta yardımcı olmaktadır.

Muhasebe mesleği seçim önceliğini etkileyen faktörlerin karşılıklı etkisini de sürece dahil eden regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında “Muhasebe mesleği kendi tercihimdir” (K1) sorusuna verilen cevabın katsayısı (0.256) en yüksek çıkmıştır. Bunu sırasıyla “Muhasebe mesleğini tercih etmemin en önemli nedeni aile ve çevremın etkisidir” (K4) (0.251), “Muhasebe mesleğinin ilgi çekici olduğunu düşünüyorum” (K2) (0.247), “Muhasebe mesleğinin maddi anlamda kazançlı bir meslek olduğunu düşünüyorum” (M2) (0.176), “Muhasebenin mesleki bilgi ve tecrübesine sahip olunması durumunda geniş iş olanakları olduğuna inanıyorum” (M4) (0.075) sorularına verilen cevapların regresyon katsayıları gelmektedir. Bunları formülize et-

mek gerekirse aşağıdaki şekilde bir sonuç elde edilir.

$$T1 = -1,159 + 0,256K1 + 0,251K4 + 0,247K2 + 0,176M2 + 0,075M4$$

8. TARTIŞMA

Araştırmanın genelleştirilmiş sonuçlarına göre, Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye bölümünde eğitimlerini sürdürmekte olan öğrenciler İktisat ve İşletme bölümü öğrencilerine nazaran muhasebe mesleğine çok daha olumlu yaklaşmakta ve okul sonrası mesleki tercihlerinde muhasebe mesleğine öncelik vermektedirler. Maliye bölümü ders içeriğinin yoğunlaştırılmış olarak muhasebe ve mali mevzuata yönelik yapısı bunun en önemli nedeni sayılabilir. Diğer yandan İşletme ve İktisat bölümlerinde eğitimlerini sürdüren öğrenciler okul hayatları boyunca ekonomik hayatın farklı alanlarına ilişkin birçok ders içeriği ile karşılaşmaktadırlar. Buna bağlı olarak İşletme ve İktisat bölümü öğrencileri muhasebe mesleği dışında farklı alanlarda çalışmaya yönelim gösterebilmektedir.

Büyük şehirlerde yetişmiş olan öğrencilerin nispeten küçük yerleşim bölgelerinde yetişenlere oranla muhasebe mesleğine daha az ilgi gösteriyor olması da çalışmanın önemli tartışma konularından birisidir. Bu sonuçla ilişkili olarak, baba mesleği çiftçilik olan öğrencilerin de muhasebe mesleğine yönelimde kararlı olduğu ortaya çıkmıştır. Hem küçük yerleşim alanlarında yaşayan hem de baba mesleği çiftçilik olan öğrencilerin muhasebe mesleğini potansiyel olarak tercih ediyor olması çalışmamızı anlamlı bir sonuca ulaştırmaktadır. Muhasebe mesleği yetişme çevresi statik olan öğrencilerin seçimi konumundadır. Ayrıca mesleği tercih eden öğrencilerin baba ve anne eğitim düzeylerinin yüksek olmaması önermemizi doğrular niteliktedir. Diğer yandan baba mesleği muhasebecilik olan öğrencilerin tamamı gelecekte muhasebe mesleğine yönelme konusunda kararlıdır.

Çalışmamızın bir bulgusu olarak, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yoğun olarak muhasebe mesleğini tercih ediyor olması TÜRMÖB'a kayıtlı meslek mensuplarının cinsiyet oranları ile paralellik göstermektedir. Çalışmamızın beşinci bölümdeki TÜRMÖB verilerine göre (Tablo-1) SM ve SMMM olarak meslekte çalışan toplam erkek sayısı 50.500 ve kadın sayısı 10.179'dur. Bu bağlamda meslekte çalışmakta olan erkek sayısı kadın sayısının yaklaşık beş katıdır. Araştırmamız bu yönüyle mesleğin mevcut demografik durumuna benzer bir sonuç elde etmiştir. Çalışmamızın anket sonucu ve mesleğin bugünkü durumunu incelediğimiz takdirde muhasebecilik erkek yoğun bir çalışma çevresine sahiptir.

Muhasebe mesleğini potansiyel olarak tercih eden öğrencileri bu seçime yönelten faktörlere bakıldığında kişisel tercihlerin ve aile içi etkilerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mesleklere yönelik fakülte yaşamları ve öncesinde edindikleri bilgiler ve ailelerinin mesleki tecrübeleri muhasebe mesleğine yöne-

lik eğilimi önemli derecede etkilemektedir. Ayrıca öğrencilerin muhasebe mesleğini ilgi çekici bulması da meslek olarak muhasebeyi tercih edenlerin kararını etkileyen önemli bir faktör niteliğindedir. Son yıllarda muhasebe mesleğinin yükselen önemi ve uluslararası ekonominin gün geçtikçe muhasebeye olan bağımlılığının artması öğrencilerin muhasebe mesleğini ilgi çekici bulmasında önemli rol oynamaktadır. Buna bağlı olarak öğrencilerin muhasebe mesleğini önemli bir kariyer fırsatı olarak algıladığı da tespit edilmiştir. Ankete katılan ve muhasebe mesleğini öncelikli olarak tercih eden öğrenciler muhasebe bilgisine sahip olunması durumunda geniş bir alanda iş fırsatına sahip olunabileceğini düşünmektedirler. Diğer yandan muhasebe biliminin kendine has özellikleri de öğrencilerin mesleğe yönelik ilgisini arttırmaktadır.

9. SONUÇ

Küresel ekonominin çok boyutlu gelişimine bağlı olarak muhasebe mesleğinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. İşletme tarafları işletme faaliyetleri hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla bu gereksinimin karşılanması için tarafların muhasebecilere olan bağımlılığı da bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle dünya genelinde muhasebecilik yükselen bir meslek olmakta ve meslekte çalışmak isteyenlerin sayısı da geçmiş yıllara göre önemli derecede artmaktadır. Ülkemizde de son yıllarda muhasebe mesleği uluslararası gelişmelere paralel olarak önemli ölçüde mesafe kat etmiştir. Özellikle de bu durum eğitimlerini sürdürmekte olan ilgili bölüm öğrencilerinin mesleki hayatlarına dair tercihlerinde muhasebe mesleğini ilk sıraya almalarıyla sonuçlanmıştır. Buna kanıt olarak, Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme, İktisat ve Maliye bölümü öğrencilerinin anketimize verdiği cevaplar muhasebe mesleğinin öğrenciler arasında potansiyel olarak mesleki tercihlerinde ilk sırada olduğu önermesini doğrular niteliktedir. Öğrencilerin %50,3'ü

“Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” önermesine “katılıyorum” ve ya “tamamen katılıyorum” seçenekleri ile cevap vermiştir. Sonuç olarak anketi cevaplayan öğrencilerin yarısı mesleki tercihlerini muhasebeden yana yapacağını uygulamıştır.

Diğer yanda “Gelecekte meslek olarak ilk tercihim muhasebecilik olacaktır” önermesine olumlu yaklaşan öğrencilerin bu kararlarını etkileyen faktörler araştırmamızın bir diğer önemli

sonucudur. İstatistiksel büyüklük olarak sırasıyla öğrencilerin kişisel tercihleri, aile ve yakın çevre etkisi, muhasebe mesleğinin öğrenciler tarafından ilgi çekici algılanması, muhasebe mesleğinin çok kazançlı olarak biliniyor olması ve son olarak muhasebe mesleğinin bilgi ve tecrübesine sahip olunmasının önemli iş fırsatları yaratacağı düşüncesidir. Genel olarak sıralanan bu faktörler İ.İ.B.F. öğrencilerinin muhasebe mesleğine potansiyel olarak yönelmelerini etkilemektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Yıldız, “Meslek Ahlak Kriterleri ve Muhasebe Mesleği Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1, Sayı: 1, Nisan 1999, ss.125-145.
- Akbulut, Yıldız, “Lisans Seviyesinde Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Öğretilmesine İlişkin Yaklaşımların Değerlendirilmesi”, **Türkiye XVI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, Anadolu Üniversitesi, Belek Antalya, 1997, ss.2-14.
- Bayazıtlı, Ercan ve Çelik, Orhan, “Muhasebe Eğitiminin Kalitesinin Artırılmasında İlk Adım: Yükseköğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitiminin Etkinliğinin Analizi”, **XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu** Kitabı, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Antalya, 19-23 Mayıs 2004, ss. 63-99.
- Bebbington, Jan, Thomson, Ian ve Wall, Dane. “Accounting Students and Constructed Gender: An Exploration of Gender in the Context of Accounting Degree Choices at Two Scottish Universities”, **Journal of Accounting Education**, Vol.15, No:2, 1997, ss.241-267.
- Çelik, Orhan ve Gürdal, Kadir, “Muhasebe Eğitiminde Kalite Arayışları ve Akreditasyon (Eşdeğerleme) Standartları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1, Sayı:2, Haziran 1999, ss.45-69.
- Daştan, Abdulkerim, “**Meslek Ahlakı Kuralları ve Muhasebe Mesleğindeki Yeri**”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, S.B.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Trabzon, 2001.
- Doğan, Zeki ve Çürük, Turgut, “Üniversitelerde Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyi ve Belirlenme Şeklinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:9, Ocak 2001, ss.41-49.
- Ergun, Ülkü, “Muhasebe Mesleğinde Toplam Kalite Yönetiminin Gerekliliği”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:1, Sayı:2, Haziran 1999, ss.27-45.
- Erol, Mikail ve Atmaca, Metin, “Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin İş Dünyasında Muhasebe Mesleğinde Çalışmaya Karşı Tutumları”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:24, Ekim 2004, ss.171-179.
- Ertaş, Fatih C. ve Çevik, Osman, “Muhasebe Eğitiminde Öğrencilerin Dışadönüklük ve İçedönüklük Özelliklerinin Grup Çalışması Tercihine Etkisi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:3, Sayı:4, Aralık 2001, ss.29-36.
- Ertaş, Fatih C. ve Karcıoğlu, Reşat, “Profesyonel Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesinde Eğitim ve Deneyim İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:181, Eylül 1996, ss.85-101.
- Gücenme, Ümit, “İki Yıllık Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe ve İşletme Finansmanı Eğitimi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:2 Nisan 1999, ss.38-52.
- Güçlü, Faruk, “Muhasebe Eğitimi Açısından Meslek Yüksekokulları Hacettepe Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulları Deneyimi”, **XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Kitabı**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Antalya, 19-23 Mayıs 2004, ss. 197-201.
- Güvemli, Oktay, **Muhasebe Tarihi**, 4.Cilt, Avcıol Basım, İstanbul, 2001.
- Koç, Yalkın, Y., **Genel Muhasebe**, Turhan Kitabevi, 12. Basım, Ankara, 2001.
- Kuzgun, Yıldız, **Meslek Danışmanlığı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- Marşap, Beyhan, “Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri”, **Yaklaşım dergisi**, Sayı:37, Ocak 1996, ss.119-123.
- Nakip, Mahir, **Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Otlu, Fikret, “Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakının Yeri ve Önemi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yıl 1999, Sayı.4, ss.125-142.

- Pur, Hüseyin, “Muhasebe Mesleği ve Kuralları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, sayı:95, Temmuz 1989, ss.32-46.
- PUR, Hüseyin Perviz, **Çağlar Boyunca Muhasebe Mesleğinde Statü ve İşlev Değişmeleri, Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konularından Geleceğe Bakış**, Türmob Yayınları, No:23, 1995, ss.93-109.
- Saban, Nihal, 3568 ve 4008 Sayılı Yasalar, Tebliğler ve Danıştay Kararları Ardından Meslek Mensupları, Mesleğin Konusu ve Sorumluluk, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:80, Mayıs 1995, ss.93-128.
- Sayın, Şevket, Yeğinboy, Yasemin ve Tektüfekçi, Fatma, “Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F.’nde Öğretim Elementlerinin Bakış Açısıyla Muhasebe ve Finansman Eğitiminin Etkinliğinin Ölçülmesi ve Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:25, Ocak 2005, ss.89-96.
- Şengel, Salim, “Meslek Yüksek Okulları Muhasebe Programları Öğrenci Profili Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:4 Sayı:1, Mart 2002, ss.121-135.
- Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu**, Kanun No:3568, 13 Haziran 1989 tarih ve 20194 sayılı Resmi Gazete.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/TDKSOZLUK/SOZBUL.ASP?kelime=meslek>, 10.04.2005.
- TÜRMOB, “IFAC”, <http://www.turmob.org.tr/web/uluslararası/IFAC.doc>, 10.04.2005.
- Uzay, Şaban, “Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, MUFAD, Sayı:25, Ocak 2005, ss.70-78.
- Zaif, Figen, “Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar”, **XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Kitabı**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Antalya, 19-23 Mayıs 2004, ss. 53-63.